XX AMŽIUS

Siandien pažymėtina:

— *ŽODIS MŪSŲ BIČIULIAMS*
— *LIETUVOS ELEKTRIFIKACIJA*
— *KATALIKAS GYVENIMO STEBĖTOJAS*
— *GARSIOJI TROCKININKŲ BYLA MASKVOJE*

Nr. 19 (177) **Pirmadienis, 1937 m. sausio 25 d.** **20 ct.**

MOKSLAS IR MENAS

DR. Z. IVINSKIS

Didysis Lietuvos istorijos tyrinėtojas M. Liubauskis

(1860. VIII 1/14 - 1936. XI. 22)

Daug rusų mokslininkų yra bandę tyrinėti Lietuvos praeitį ir parašę apie ją gerų studijų, bet juos visus neabejotinai pralenkia **N. Popovo** ir **V. Kliučevskio** mokinys M. Liubauskis. Jis ypač Lietuvos istorijos mokslui atskleidė tą didelį ir neišsemiamą (šiuo metu beveik neprieinamą) turtą, koks yra susikaupęs „Lietuvos Metrikoj". Niekas iki šiol dar nėra taip sistemingai ir nuosekliai į ją įskaitęs ir taip pagrindinai jos 15-tąjį ir 16-tąjį amžių pažinęs, kaip Liubauskis. Pirmasis kapitalinis jo veikalas, 998 psl. tyrinėjimas („Oblastnoje dělěnije i miestnoje upravlenije Litovsko-Russkago gosudarstvo ko vremeni izdanija pervago Litovskago statuta") yra paremtas beveik vien L. Metrika. Liubauskio šis darbas, pasirodęs 1892 m. buvo kertinis akmuo visoms paskesnėms Lietuvos santvarkos ir jos socijalinių santykių studijoms. Už tą jam buvo suteiktas istorijos magistro laipsnis ir atidarytos Maskvos universiteto durys. Skaitydamas tą darbą, jauti, jog kalba patys šaltiniai. Gyvi, vaizdingi posakiai, ištraukti iš L. Metrikos versmių, padeda vipusiškai nušviesti iki tol dar mažai žinomus klausimus.

Nežiūrėdamas fiziško trūkumo (Liub. neturėjo vienos akies), nuo L. Metrikos jis nesitraukė ir toliau. 1901 m. pasirodo jo kruopštaus darbo vaisius, standartinis 1154 psl. kūrinys „Litovsko-russkij sejm". Šitame veikale autorius tyrinėjo Lietuvos seimų atsiradimą, jų sudėtį, funkcijas, renkamojo seimo išsivystymą ir plėtojimąsi. Ir šis Liubauskio veikalas buvo specijalistų taip pat labai aukštai įvertintas, jis pats tuoj pakeltas ordinariniu profesorium.

Šitais dviem veikalais Liubauskis užsirekomendavo kaip objektyvus mokslininkas lietuvių istorijos atžvilgiu. Jam buvo svetima toji rusofilų istorikų tendencija vienašališkai interpretuoti ir parinkti faktus, jis neįstengė) kaip daugumas kitų, dirbtiniu būdu padidinti stačiatikių bei rusų elemento įtaką ano meto Kunigaikštystėje.

Populiariau abiejų savo veikalų tezes yra išdėstęs M. Liubauskis savo paskaitose. Iš jų susidarė 1910 m. pasirodęs „Očerk istoriji Litovsko-Russkago gosudarstva do Liublinskoj uniji vkliučitel'no" (2. leid. 1915 m.) Ir čia, kaip ir kituose Liubauskio veikaluose, socialiniai ir ekonominiai santykiai užima pirmaeilę vietą. Beveik visas darbas dviejose knygutėse yra išverstas į lietuvių kalbą (1920, 1922).

Liubauskis ir daugiau yra rašęs darbų iš Lietuvos istorijos, pav. apie Leoną Sapiehą, Žemaičių bajorus, Mykolą Lietuvį, davęs įvairioms progoms kitų tyrinėjimų apie Lietuvą išsamias mokslines recenzijas ir t.t. Paskutinis jo mokslo darbas buvo 1929 m. pasirodžiusi studija apie pagrindinės didžiarusių valstybinės teritorijos susidarymą.

Pas Liubauskį yra studijavę visa eilė rusų istorikų, kurie irgi užsiėmė Lietuvos istorijos studijomis (pav., prof. I. Lappo). Iš lietuvių pas jį studijavo prof. Ign. Jonynas.

Deja, paskutinieji šešeri metai Sovietų Rusijoje Liubauskiui buvo sudarę nepakenčiamas mokslo darbui aplinkybes.

Jis skurdo ir vargo. 1932 m. II. 16 Humanitarinių m. fakultetas išrinko jį Dr. honoris causa. Tačiau pamatyti pačią Lietuvą, kurios praeitį jis visą savo amžių buvo tyrinėjęs ir triūsęs, Liubauskiui neteko.

Pirmojo Lietuvos botaniko kun. Pabrėžos atminimui

Šiemet sukako 165 metai nuo kun. Ambraziejaus Pabrėžos gimimo. Jis bus, be abejonės, vienas iš didžiausių senesniųjų laikų Lietuvos mokslininkų. Gyveno nuo 1771—1849 m. ir buvo Kretingos vienuolyno vienuolis.

Kaip matyti iš likusių po jo mirties rankraščių, tai buvo labai darbštus žmogus; yra daug raštų parašęs ne tiktai iš botanikos, bet ir iš farmacijos bei medicinos sričių. Jis dirbo ne tik botanikos srityje, bet ir sustatė didelį terminologijos žodyną, kuris lig šiol liko neatspausdintas. Daugybė ir kitų rankraščių liko neatspausdintų; jie dabar guli įvairiose bibliotekose, ir tiktai vienas veikalas išėjo Amerikoje daug vėliau po jo mirties, 1900 m., pavadintas „Botanika, arba Taislius Auguminis". Bet iš to vienintelio atspausdinto A. Pabrėžos veikalo galima spręsti apie autoriaus erudiciją ir jo darbų originališkumą: jis yra ir kalbininkas, ir botanikas, jo darbas yra pirmas gamtos mokslo veikalas lietuvių kalba.

Bet kun. A. Pabrėža paliko ne tiktai visą eilę rankraščių: jis paliko ir didelį herbariumą, kurio viena dalis dabar yra V. D. Universiteto Botanikos Muziejuje, o kita dalis karo metu išvežta Rusijon ir, tur būt, tenai žuvo. Tas herbariumas apdirbtas moksliškai. Prof. Hrynieviecki (Varšuvoje) ir aš padarėme to herbariumo augalų sąrašus su paaiškinimais. Pasirodo, kad jame yra visa eilė retesnių augalų ir iš dalies tokių, kurių po A. Pabrėžos mirties niekas Lietuvoje nėra radęs. A. Pabrėža ir čia rodo savo gilias botanikos žinias. Jis turėjo ryšius su tų laikų Vilniaus Universiteto botanikais, pav., su Jundžilais ir su kitais, nes jis buvo tikras mokslininkas, bet ne paprastas mėgėjas.

Kun. A. Pabrėžos mokslo darbuoti pasiliko, kaip matyti, neįvertinta: rankraščiai guli archyvuose, o herbariumo didžiausia dalis žuvo. Reikėtų būtinai šį didelį Lietuvos mokslininką — gamtininką ir terminologijos kūrėją pagerbti. Mano nuomone, būtų geriausia pastatyti jam paminklą, sakysime, botanikos sode, tarp gėlių, kurias jis taip mėgo.

Prof. K. RĖGELIS

MANE VIS ŠAUKIA MARIŲ BALSAS

Mane vis šaukia marių balsas, tolimas, glūdus,
Mane jis šaukia, man alsuoja dieną ir nakčia.
Iš uostų iriasi laivai. Ir niekas jau neatsidus,
Kai aš paliksiu ežerus, girias, namus,
Kai mano sesės bus ugninė saulė ir delčia,
Nes manyje negęsta marių balsas neramus,
Nes manyje seniai netyla tolumų kančia.

Išeisiu į klaidžias žemes, į tyrlaukių šalis,
Į smėlio viešpatystę. Lai mane aštri kaitra
Išdegins, lai mane balti kriokliai nulis,
Lai vėtros blokš ir dykumų sena giesmė pasklis —
Lai šauks man sriautai sriūdami, drebės kaitra,
Ir medžiai grius, ir skeldės požemių anglis,
Ir graudžiai staugs išalkus šakalų pora...

A. Vaičiulaitis

Mokslo ir meno kronika

CENTRINĖ KARIUOMENĖS BIBLIOTEKA

(XX) Centrinė kariuom. biblioteka yra rūpestingai tvarkoma ir didinama. 1934 m. Štabo Spaudos ir Švietimo skyrius buvo išleidęs maj. **A. Ružancovo** sudarytą, centrinės kariuomenės bibliotekos sistematinį katalogą. (1922 — 1932). Kadangi biblioteka vis įsigyja naujų knygų (už 1933 — 1936 m. laikotarpį) maj. **A. Ružancovas** sudarė tos sisteminės katalogo dalies tęsinį (224 p.). Bibliotekoje yra ne tik specialios karo mokslų literatūros, bet naujų dalykų iš visuom. mokslų, Lietuvos ir geografijos, pritaikomųjų mokslų ir t.t. Kataloguose visos knygos yra sužymėtos su signatūromis. Centr. Kariuomenės biblioteka be Kauno aptarnauja ir provincijos įgulas. 1939 m. numatomas išleisti II-ras tęsinys.

NAUJI ROMANAI

(XX) Netrukus knygų rinkoje pasirodys Louis Hemon labai plačiai išplitęs (išėjo apie 1.000 leidimų) **Louis Hemon** romanas „Marija de Chapdelaine" (leidžia „Žaibo" b-vė), T. Dreiserio rom. „Amerikoniška tragedija", A. Dumos „Juodoji tulpė". Pastaruosius du rom. leidžia „Sp. F."

LEIDŽIA APIE ČIURLIONĮ MONOGRAFIJĄ

(XX) Čiurl. galerija leidžia monografiją apie Myk. K. Čiurlionį. Rašo savo atsiminimus ir straipsnius žymiausi mūsų menininkai. Monografijos redaktorius doc. P. Galaunė.

— **K. Žirgulio** „Mea Culpa" šį mėnesį išleidžia Sp. F. Viršelį piešia dail. Jon. Docius. 150 pusl.

RUOŠIA PLAČIUS LEIDINIUS

(XX) Birutės kar. šeimų dr-ja ruošia knygą apie žymiąsias Lietuvos moteris, o „Baudžiavos" redaktorius leidžia naują knygą apie Lietuvos okupaciją.

MIRĖ DU ŽYMŪS MOKSLININKAI

(XX) 1936 metais mirė lenkų istorikas prof. **St. Zakrzewskis** ir prof. kun. **J. Fijalekas.** Fijalekas buvo didelis Lietuvos istorijos šaltinių specialistas, yra daug rašęs Lietuvos istorijos, ypač jos christianizacijos epochos, klausimais ir kartu su Wł. Semkowiczium leido Vilniaus (Šv. Stanislovo) Katedros ir vyskupijos dokumentų rinkinį. I-ji jo dalis (iki 1468 m.) yra jau pasirodžiusi 1933 m.

J. Povilonis verčia prancūzų rašytojo **Pierre Maurice** romaną **„Pamestieji".** Romane sprendžiamas pamestinukų likimo klausimas. Romaną leidžia Šv. Kazimiero dr-ja. (XX).

ŠVEICARŲ KNYGŲ PARODA

(XX) „Sp. F." jau baigia paruošiamuosius darbus ir netrukus suruoš mūsų visuomenei plačią ir įdomią Šveicarijos knygų parodą Kaune.

VIENA NETEKO ŽYMAUS RENTGENOLOGO

(XX) Apie neseniai mirusį dr. Eislerį rašo prof. **Gotvaldas Švarcas.** Jis sako, kad Vienos rentgenologai nustojo geriausio savo specialisto. Gydytojai, kurie jį gerbė ir brangino, ir visa tauta didžiai liūdo staiga netekę tokio brangaus žmogaus. Dr. Eisleris buvo vienas iš garsiausių šios rūšies specialistų ir užsieny. Prieš karą rentgeno poliklinikoj jis buvo asistentu, o vėliau gavo svarbias funkcijas centriniame rentgeno institute pas prof. Holcknechtą. Kilus karui, dr. Eisleris išvyko į frontą ir ten daug pasidarbavo, o po karo buvo paskirtas Vydnerio rentgeno instituto viršininku.

Iš tikrųjų, dr. Eisleris atidengė daug kaulų, skilvio ir žarnų ligų, kuriomis taip dažnai serga šių dienų žmonės. Svarbiausias jo veikalas yra „Tulžies pūslės rentgeno diagnostika". Dr. Eisleris buvo nuostabaus darbštumo, garbingo ištikimumo ir nepaprasto gerumo žmogus. (B.).

Sena knyga apie Persiją

Beieškodamas senų knygų bei laikraščių, užtikau pas Kelmės kleboną įdomią knygą, spausdintą Leopolyje 1740, rašytą Fero Fado Kružinskio, S. J., Persų misionieriaus, kuris veikalui žinias rinko 1711—1728 mt.

Sakytoje knygoje yra aprašyti Persijoj savitarpieji karai, kartu paliesti taip pat tų laikų įvairūs papročiai. Štai keletas pavyzdžių. Aprašinėjant persų pasisveikinimo papročius, pažymėta, kad jei Persijoj susitinka vyresnio rango pilietis su žemesniu, tai pasveikinimo žodžius „Selam Eleykum" tegali sakyti tik vyresnysis žemesniam, kuris tik atsako „Eleykum Selam", vadinasi, atvirkščiai. Aukštesnieji žmonės susitikę nesisveikina, o žemesnieji vienodo luomo sveikinasi sutrumpintai „Selam Eleyk" ir taip, tik sukeitę žodžius, ir atsako.

Kalbant apie drabužius, plačiau aprašytas mums žinomas chalatas, kuris Persijoj tada buvo labai branginamas. Jį valdovas metų pradžioje siųsdavo gubernatoriams dovanų, tuo pareikšdamas savo nuolatinį palankumą, arba įteikdavo pradedantiems eiti viešą tarnybą valdžios ženklą.

Knyga išlikusi sveika, didelė; jos ilgis 32 cmt., plotis 19 centim., o storis 8 cmt. Įdomus istorinis veikalas. Rašytas lotynų kalba, daug mini apie Lenkiją ir kai ką (apie vieną misionierių) iš Lietuvos.

Dainavietis

SUOMIŲ LITERATŪROS ANTOLOGIJA

(XX) „S. F." ruošiasi leisti suomių literatūros antologiją reprezentaciniu leidiniu. Ši antologija bus panašiai išleista, kaip praeitais metais čekų liter. antologija, pavadinta „Besišypsanti mergaitė".

TARPTAUT. KAT. GYDYTOJŲ KONGRESAS

(XX) Tarptaut. kat. gydytojų kongresas, pirmasis tos rūšies, numatomas sušaukti kitais metais Velykų savaitės metu Ryme. Jame bus gvildenami kat. akcijos tarp gydytojų klausimai.

Daugiau dėmesio į firmą perkant papirosus!
nes vien ilgametis patyrimas garantuoja kokybę.
Rūkykite
„AROMA"
10 št. 30 ct.
Ch. Živo įpėd. Kaune

GYDYMO PRIEMONĖS VIRSTA MIRTIES GINKLAIS

Pragaištingasis likimas nori, kad rentgeno spinduliai, kurie per ištisas metų dešimtis pasitarnavo ligonių sveikatai, atsikreiptų prieš gydytojus ir juos varytų į kapą. Šiais metais vasarą Hamburge buvo pastatytas visiems mirusiems rentgenologams atminti paminklas. Jau 160 yra mokslo karžygių, kurie, bekovodami su žmonijos ligomis, mirė nuo rentgeno.

Taip pat ir Vienos med. mokykla, kuri rentgenologijai daug pasitarnavo, skaito nemaža savo aukų. Dr. Eisleriui gal tik iš dalies rentgeno spindulių paveikimas buvo mirties priežastis, bet kiek daug yra žymių Vienos gydytojų, tiesiog nuo spindulių mirusių!

Atsargiai dirbę ir stebėję rentgenologai spindulių švietimo darbą sako, kad ilgametis ir sunkus darbas rentgenologijoj gali pakenkti gydytojų sveikatai, nes kraujuje įvyksta arba suskaidymas, o dažniausiai ant pirštų atsiranda žaizdos. Panaši žaizda, kuri išaugo į piktą vėžį, pastūmėjo ir Vienos rentgenologijos specialistą, prof. Holcknechtą, į mirties nasrus, — jo jau nieks nebegalėjo išgelbėti. Užsikrėtęs kraują, mirė ir Vienos garsusis gydytojas Dohan, Ecepa, dr. Freudbe ir daug kitų.

PRAHA E. Sausio 21 d. į Prahą atvyko naujas lenkų pasiuntinys Čekoslovakijai Papée.

GYD. ANTANAS STARKUS

VITAMINAS D

D — antirachitinis vitaminas, yra tai vienintelė iš dabar žinomų vitaminų, kurį gali pasigaminti pats organizmas, ultravioletinių (saulės arba kvarco lempos) spindulių padedamas. Chemiškai D — vitaminas yra tai ultraviotetiniais spinduliais pašvitintas ergosterinas. Ergosterino daugausia yra odoje. Jei žmogaus kūnas švitinamas kvarco lempa arba žmogus ima saulės vonias, ultravioletiniai spinduliai paveikia odoje esantį ergosteriną, ir pasigamina D — vitaminas; kraujas nuneša jį į jaknas, kuriose yra D — vitamino sandėlis.

D — vitamino daug yra žuvų taukuose ir kiaušinio trynyje. Motinos ir karvės piene jo tik nežymūs pėdsakai: vaisiuose ir daržovėse, galima sakyti, visai nėra.

D — vitaminas apsaugo organizmą nuo rachito (arba angliškos ligos), padėdamas kauliniam audiniui fiksuoti fosforą. Tik fosforo dėka kaulo audinys sulaiko kalkes. Jei stinga vitamino D, kaulai negali fiksuoti fosforo, dėl to juose mažėja kalkių kiekis, — kaulai suminkštėja, kojos iškrypsta ir t.t.

Dabar šitas vitaminas gaminamas laboratorijose. Pas mus, Lietuvoj, jį gamina firma „Germapo" „Vitaminol'io" vardu, tik šitokių dirbtinių preparatų be gydytojo kontrolės nereikia per daug duoti sveikiems vaikams, nes vaikai gali pavojingai susirgti, pav., inkstų ligomis ir t.t.

Cp 384

GAMTA

LIETUVOS GAMTININKŲ ŽURNALAS

II 1937 SAUSIS — KOVAS 1(5)

tner, kurio priežiūroje buvo eilė ligoninių, spėja, jog paukščiai ėmė kėsintis į žmones, išnaikinus miškuose žvėris, kurių krauju jie mito. Įkandimas nesukelia jokio skausmo, nors įkandami tokie jautrūs organai, kaip lūpos, nosis, akių vokai. Miegą kareiviai (tik tokie tekandami) nė nepabunda, o rytą atsikėlę nustemba, pasijutę gulį kruvini. Kandis yra apvalus, pieštuko grafito skersmens, 1—3 mm gilumo, lyg išskaptuota skylutė. *J. M.*

Kaip gegutės užsikrečia ektoparazitais

Prof. B. Dogel rašo šiuo klausimu „Prirodos" 1936 m., Nr. 8.

Gegutė turi tris rūšis parazitų iš *Malophaga* grupės vabzdžių, t. y. *Docophorus latifrons, Nirmus fenestratus* ir *Menopon phanerostigma.*

Paprastai paukščiai užsikrečia savo ektoparazitais iš tėvų, bet kuriuo būdu gali užsikrėsti gegutė, kuriai vaikus perina kiti paukščiai? Tuo būdu gegutės parazitai arba negalėtų būti specifiški arba jauni gegučiukai turėtų būti neužkrėsti parazitais. Autorius tyrinėjo tik ką nušautus gegutės jauniklius ir konstatavo, kad jie tikrai neturi parazitų. Tik retkarčiais atskiri egzemplioriai gegutei nespecifiškų parazitų pereina pas gegutės jauniklius, bet ten nesidaugina. Vadinasi, jaunikliai nėra užkrėsti, o seniai vistik užkrėsti specifiškais gegutės parazitais. Kada gi gegutė užsikrečia? Autorius reiškia nuomonę, jog tat įvyksta poravimosi metu. Kadangi, autoriaus liudijimu, yra davinių, jog gegutė lytiškai subręsta tik trečiais savo gyvenimo metais (vadinasi, antrą kartą atskridusi į šiaurę), tai jis mano, jog antrais savo gyvenimo metais gegutė dar taip pat nesanti užsikrėtusi, bet jis pastebi, jog to patikrinti negalėjęs.

Autorius mano, jog iš pradžių, prieš daugelį tūkstančių metų, gegutė užsikrėsdavusi savo parazitais normaliai, kaip ir kiti paukščiai. Bet pasikeitus jos instinktams, ankstyvesnis užsikrėtimo būdas tapo neįmanomas, ir užsikrėtimas susijo su lytiniu aktu. Šiuo atveju, autoriaus pastebėjimu, gegutės ektoparazitai yra panašūs į žmogaus *Phthirius pubis.*

Autorius priduria, jog šio jo darbo tikslas buvęs nurodyti, kaip smarkiai turi atsiliepti parazito gyvenimui šeimininko instinktų pasikeitimas ir kokios reikšmingos išvados dėl parazito gyvenimo gali būti daromos tyrinėjant šeimininko biologiją bei priešingai.

G. Z.

ĮVAIRENYBĖS

Pagerbkime kun. A. Pabrėžą, botaniką mokslininką

Kun. A. Pabrėža buvo, be abejo, vienas didžiausių senesniųjų laikų Lietuvos mokslininkų, gyveno nuo 1771—1849 m. ir buvo Kretingos vienuolyno vienuolis. Kaip matyti iš pasilikusių po jo mirties rankraščių, jis buvo labai darbštus žmogus; yra daug raštų parašęs ne tik iš botanikos, bet ir iš farmacijos ir medicinos sričių. Jis sustatė didelį terminologijos žodyną, kuris lig šiol liko neatspausdintas. Daugybė kitų rankraščių paliko neatspausdintų, kurie dabar guli įvairiose bibliotekose ir tiktai vienas veikalas išėjo Amerikoje daug vėliau po jo mirties, 1900 m. pavadinimu „Botanika arba Taislius Augminis". Bet iš to vienintelio atspausdinto A. Pabrėžos veikalo galima spręsti apie autoriaus erudiciją ir jo darbų originališkumą: jis yra ir kalbininkas ir botanikas, jo darbas yra pirmas gamtos mokslo veikalas lietuvių kalba.

Kun. A. Pabrėža paliko netiktai visą eilę rankraščių, jis paliko ir didelį herbariumą, kurio viena dalis dabar yra V. D. universiteto botanikos muziejuje, o kita dalis karo metu išvežta Rusijon ir, tur būt, tenai žuvo. Tas herbariumas apdirbtas moksliškai. Prof. Hrynieviečkis, Varšuvoje, ir aš padarėme to herbariumo augalų sąrašus su paaiškinimais. Pasirodo, kad jame yra visa eilė retesnių augalų ir dalinai tokių, kurių po A. Pabrėžos mirties niekas Lietuvoje nėra radęs. A. Pabrėža ir čia rodo savo gilias botanikos žinias. Jis turėjo ryšius su tų laikų Vilniaus universiteto botanikais, pav., su Jundzilais ir su kitais, nes jis buvo tikras mokslininkas, o ne paprastas mėgėjas.

Mokslo darbas kun. A. Pabrėžos pasiliko, kaip matyti, neįvertintas: rankraščiai guli archyvuose, o herbariumo didžiausia dalis žuvo. Reikėtų būtinai šį didelį Lietuvos mokslininką-gamtininką ir terminologijos kūrėją pagerbti. Mano nuomone, tat būtų geriausia pastatyti jam paminklą, sakysime, botanikos sode, gėlių tarpe, kurias jis taip mylėjo.

Prof. K. Regelis.

IV-tas tarptautinis pievų kongresas

1937 m. liepos mėnesį įvyks Anglijoje IV-sis tarptautinis pievų kongresas. I-sis toks kongresas įvyko 1927 m. Vokietijoje, II-asis 1930 m. Švedijoje ir Danijoje, III-asis 1934 Šveicarijoje. Kongresas prasidės liepos mėn. 8 dieną Oksforde, pranešimai bus daromi Aberystwyth'e, o 23 dieną kongresas pasibaigs Edinburge. Kongreso metu bus apžiūrėtos pievos ir ganyklos ir visa eilė tyrimo stočių. Kongresas įdomus agronomams ir botanikams - fitosociologams, nes jo darbų tvarkoj yra ekologijos sekcija.

Anglijoje yra valstybinis pašarinių augalų biūras (Imperial Bureau for herbage plants), kuris atsiunčia savo leidinius ir į V. D. U. Botanikos Sodą. Šis biūras yra vienas aktingiausių kongreso rengėjų Anglijoje. Greta jo, kongreso organizavimą vadovauja speciali tarptautinė sąjunga — „Vereinigung Internationaler Grünlandkongresse" Leipcige, Vokietijoje. Laukiama daug dalyvių iš Anglijos ir jos kolonijų ir dominijų, iš Šiaurės Amerikos ir iš visų Europos kraštų.

K. Regelis.

Dangaus lituanistika

Kai kurie lietuviški žvaigždžių bei žvaigždynų pavadinimai, patekę į mūsų rašomąją kalbą, dar yra verti kritiško susirūpinimo, savo tikslumo ir „lietuviškumo" atžvilgiu. Kalbininkams ir tautosakos rinkėjams čia yra gana plati tyrimo sritis. Neseniai p. A. J. iš Telšių pateikė man kai kurių duomenų, surinktų apklausinėjant gimnazijos mokinius ir vietinius kaimo žmones. Oriono žvaigždynas vadinamas tiesiog Šienpjūvys — ne Šienpjūviai. Maironis, pavartodamas daugiskaitą, ar ne bus padaręs klaidą? — Šienpiūvys veikiau yra bendras konsteliacijos vaizdas, negu paskiros žvaigždės. „Darželis" (Šiaurės Vainikas, Corona Borealis) apie Telšius yra žinomas. Užtat nieks nežino „Jukštandžio", kaip Kasiopėjos žvaigždyno pavadinimo. Reikia pasakyti, kad „Jukštandis" pateko pas mus iš Mažosios Lietuvos; šio žodžio skambesys atrodo labai įtartinas. Ar nebus tai tiktai blogos rūšies svetimybė, pavyzdžiui, iškraipytas tarmiškas vokiečių žodis? Įdomu, kad p. A. J. teigimu kaimuose apie Telšius pasirodo gana plačiai žinomas būdas, kaip atskirti priešpilnį nuo delčios, pridedant vaizduotėje „palką" (statų brūkšnį) prie Mėnulio: jei gaunama raidė „P", tai yra priešpilnis, jei „d" — tai delčia. Tai yra, galima sakyti, tarptautinė taisyklė, turinti analogų, pavyzdžiui, prancūzų ir vokiečių kalbose.

P. Slavėnas.

Sudarkė gražią kultūrinę filmą

Neseniai „Kapitolyje" buvo demonstruojama kultūrinė filma, vaizduojanti augalų judesius, veisimąsi ir platinimąsi. Filma yra tikrai pavykusi, vaizdinga, aiški, suprantama net mažam vaikui, bet tuo pat laiku visiškai moksliška. Vokiškieji paaiškinimai visiškai tinka filmai, jie populiarūs, lengvi ir suprantami, bet tuo pat laiku tikslūs ir rimti.

Į lietuvių kalbą šie paaiškinimai išversti tiesiog nepakenčiamai. Visų pirma filma, kurioje nėra jokių „cūdų" (vokiškuose paaiškinimuose tat įsakmiai pabrėžta, ir aiškintojas visuomet įspėja ir teikia specijalių nurodymų, kur kas nors atrodo neįtikima),— lietuviškai pavadinta banaliu ir nepateisinamu „Gamtos stebuklų" vardu. Šis pasakymas ir klaidina ir visai nereikalingas, nes filmoje vaizduojamas gan konkretus dalykas: augalų judesiai ir dauginimasis. Ypač negailestingai supainioti augalų vardai. Net paprasto pūtelio *(Tragopogon)* vardo vertėjai nežino ir vadina jį... ožkabarzdžiu(!) (vergiškas vertimas iš vokiečių „Bocksbart"). Ištaisius paaiškinimus, ši filma galėtų būti laukiamas svečias kiekvienoje mokykloje.

G. Z.